

AKUT BAKTERİYAL MENENJİTLİ HASTALARIN SERUMUNDA VE BEYİN OMURİLİK SIVISİNDE PSODOKOLİNESTERAZ MİKTARLARI

Dr. Gülsen Gürel (x)

Dr. Mustafa Kobanoğlu (xx)

ÖZET

Kliniğimizde tedavi edilen akut purulan menenjitli 526 hastanın 65 inde serum ve BOS psodokolinesteraz miktarları tetkik edilmiştir. Tedaviden önce, tedavinin 3 ve 10 cu günü tetkikler tekrarlanmıştır. Ortalama serum psodokolinesterazi sırayla 104.2 ± 19.3 Ü., 75.58 ± 21.6 Ü, 43.89 ± 11.74 , ünite, BOS değerleri ise aynı sırayla 42.32 ± 11.86 , Ü., 23.44 ± 9.63 Ü, 12.68 ± 6 Ü olarak tesbit edilmiştir.

Ayrıca 25 çocukta kontrol grubu olarak seçilmiş bir defa serum ve BOS psodokolinesteraz tayin edilmiştir. Serumda 51 ± 11.4 ünite, BOS ta 13.42 ± 5.31 ünite olarak saptanmıştır.

Kontrol grubu ile mukayese edildiğinde hastalarda tedaviden önce serum ve BOS psodokolinesterazının önemli derecede yükseldiği ($p < 0.001$) şifa sırasında normale döndüğü tesbit edilmiştir.

Ayrıca BOS proteini ile psodokolinesteraz miktarları oranlanmış, hastalığın başlangıcında her ikisinin de arttığı tedaviyle azaldığı aralımdaki oranın değişmediği bulunmuştur. Böylece akut purulan menenjitte serum ve BOS psodokolinesterazi yükselmekte şifaya normale dönmektedir. BOS taki yükselme özellikle hastalığa bağlı değilde proteine bağlı olduğu kanısına varılmıştır. Muhtemelen kan-BOS bariyerinde permeabilite artmasına bağlı BOS'a salgılanmaktadır.

GİRİŞ

Canlı organizmalarda çok önemli biokimyasal reaksiyonlar cereyan etmektedir. Son senelerde bu reaksiyonlar da etkileri olan enzimlerin araştırmaları

(x) Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Profesörü. Biokimya Uzmanı

(xx) Aynı Klinik Uzmanı.

hastalıkların tanınmasında, seyrini takip te yardımcı olmaktadır. Bu düşünce ile enzim analizlerinin çeşitleri artırılmış, birçok hastalıkarda ilgili olabileceği düşünülen enzimlerin değişiklikleri araştırılmıştır.

Menenjitlerin kati teşhis için lomber ponksiyon en güvenilir laboratuvar vasıtası olmakla beraber bu hastalıkta psodokolinesterazın durumunu araştırmak gayesi ile bu çalışmayı yaptık.

Muayyen aralıklarla alınan serum ve beyin omurilik sıvısı (BOS) psodo-

kolinesteraz aktivitesini tayin ederek hastalık seyri ile enzimin değişip değişmediğini kontrol ettik. Normal ve hasta çocukların serum ve BOS psodokolinesteraz değerleriarasında mü kayese yaparak hastlığın seyrinde bu enzimin tayin edilmesinin değerli olup olamayacağını araştırdık.

Elimize geçen literatürde bu konuda bir çalışmaya raslayamamış olmamız araştırımadımızın enterasanlığını ortaya koymaktadır kanısındayız.

MATERIAL VE METOD

1975-1976 tarihleri arasında yani 12 ayık sürede Kliniğimize yatırılan 526 menenjitli çocuktan 65 inde serum ve BOS psodokolinesteraz tayini yapıldı.

Hastalarımızın şikayetleri fizik ve laboratuvar bulguları değerlendirme formuna kaydedildi. Tedaviden önce ve 3'ü 10 cu 17 ci günlerde lomber ponksiyon yapılarak her sefer elde edilen beyin omurilik sıvisında menenjit teşhisini ve takibi için gerekli tettikler klorur, hücre sayımı ve psodokolinesteraz

tetkiki yapıldı. BOS ve aynı anda alınan kanlarda psodokolinesteraz Rapaport-Fischl-pinto metod (1) ile tayin edildi.

Hastalarımız psodokolinesteraz seviyesini etkileyebilecek hastalıklar yönünden de araştırıldı. Malnutrisyon derecesi ortakol çevresinin baş çevresine oranına göre tesbit edildi. Karaciğer fonksiyonlarını tettik için kan proteinleri Biüret metod (2) ile SGOT ve SGPT Reitman-Frankel metod (3) ile tayin edildi.

BULGULAR

Tablo 1 de görüldüğü gibi 39 erkek 26 kız olmak üzere 65 akut bakterial menenjitli hastada 3 defa ve ay-

rica 25 normal çocukta bir defa olmak üzere kan ve BOS psodokolinesterazı çalışıldı.

Tablo 1- Cinslerine göre normal ve hasta sayıları

G R U P L A R	V a k a S a y i l a r i			
	Kontrol		Hasta	
	BOS	Serum	BOS	Serum
Kız	9	8	26	26
Erkek	15	17	39	39
Genel Toplam	24	25	65	65

Klinik ve laboratuar olarak akut pürülən meninjit kesin tanısı ile yatan hastaların gelişte tedaviden önce ve tedavinin 3 cü 10 cu günlerinde kontrol ponksiyonları yapılarak BOS psodokolinesterazı ve aynı anda alınan kan plazmasında psodokolinesteraz tayin edildi. Tablo II de muhtelif kontrollerde kaç hastadan tetkik yapıldığı görülmektedir.

Tablo 2- Muhtelif Kontrollerde Tetkik Edilen Hasta Sayıları

Kontroller	Hasta Sayısı					
	Kız		Erkek		Toplam	
	BOS	Serum	BOS	Serum	BOS	Serum
Tedaviden önce	26	26	39	39	65	65
Tedavi 3 cü gün	24	23	39	39	62	63
Sırasında 10 cu gün	20	22	28	35	57	48

Normal çocukların serum ve BOS psodokolinesteraz miktarları tablo III.

de gösterilmiştir.

Tablo 3- Normal Çocukların Serum ve BOS Psodokolinesteraz Değerleri

Gruplar	Serum			Beyin-Omurilik sıvısı		
	Vaka Say.	Ort.P.Kolin (Ünite)	Vaka Say.	Ort.P.Kolin (Ünite)		
Kız	8	48.2±12.8	9	14±4.9		
Erkek	17	53.24±11	15	13.07±5.8		
Genel	25	51.6±11.4	24	13.42±5.31		

Tablo III tede görüldüğü gibi normal kız ve erkek çocukların serum ve BOS psodokolinesteraz miktarları birbirlerine yakın değerlerde olup her iki

cinsin serum ve BOS ortalamaları arasında istatistikî yönden önemli bir fark tesis edilmedi. BOS ve serum için değerleri tablo IV. de gösterilmiştir.

Tablo 4- Normal Kız ve Erkek Çocukların BOS ve Serum Psodokolinesteraz Ortalamaları Arası Farkın Önemliliği

Gruplar	T değeri	P değeri	Önemlilik Derecesi
Normal erkek ve Normal kız BOS Psodokolinesterazı	0.42	P > 0.05	Önemsiz
Normal erkek ve Normal kız serum Psodokolinesterazı	0.98	p > 0.30	Önemsiz

Hastalardan muhtelif zamanlarda alınan beyin-omurilik sıvısı psodokolinesteraz değerleri tablo V de görüldüğü gibidir. Tedaviden önce ve 3 cü günde BOS psodokolinesteraz değerleri

normale nazaran yüksektir. Bu değerler ile normal miktarlar mukayese edilince fark istatistikî yönünden önemli bulunmuştur ($p < 0.001$). Tablo VI te de belirtilemiştir.

Tablo 5- Hasta Beyin-Omurilik Sıvısı Psodokolinesteraz Değerleri

Zaman	Hasta Sayısı	BOS Kız	Psodokolinesteraz Erkek	Miktarları (Ünite) (Genel)	K+E
Tedaviden önce	65	43.5±11.7	42±11.96	42.32±11.86	
Tedavi 3 cü Sırasında gün	62	20.7 ± 7.8	25.12±10.47	23.44±9.63	
10 cu gün	57	12.25±5.5	13±6.8	12.68±6	

Hastalardan BOS ve kan aynı zamanda alınarak psodokolinesteraz

tayinleri yapılmıştır. Tablo V de, bulunan değerler belirtilemiştir.

Tablo 6- Hasta ve Normal Çocuk BOS Posodokolinesteraz Farklarının Önemliliği

Gruplar	Zaman	t değeri	p değeri	Önemlilik derecesi
Hasta kız	1 ci	10.5	p < 0.001	Önemli
Normal kız	2 ci	2.9	p < 0.01	Önemli
	3 cü	0.8	p > 0.05	Önemsiz
Hasta erkek	1 ci	12.05	p < 0.001	Önemli
Normal erkek	2 ci	5.47	p < 0.001	Önemli
	3 cü	0.02	p > 0.05	Önemsiz
Hasta	1 ci	15.87	p < 0.001	Çok önemlidir
(Kız+erkek)	2 ci	6.18	p < 0.001	Önemli
Normal	3 cü	0.53	p > 0.05	Önemsiz

Tablo 7- Hasta Serumlarında Psodokolinesteraz Miktarları

	Serum Kolinesteraz Miktarları Ünite		
	Kız	Erkek	Genel (K+E)
Tedaviden önce	101.6±18.12	105.92±21.4	104.2±19.3
Tedavi 3 cü gün	74.05±20.4	76.49±22.5	75.58±21.67
Sırasında 10 cu gün	44.7±10.2	43.5±12.8	43.89±11.74

Hastaların her iki cinsinde de tedaviden önce ve 3. günü serum psodokolinesteraz miktarları normalde nazaran çok yüksektir. Bu değerlerin normalde mukayesesi istatistikî yolden önemli bulunmuştur ($p < 0.001$).

Tablo 8- Hasta ve Normal Serum Posodokilinesterazi Ortalamaları Farklarının Önemliliği

Gruplar	Zaman	t değeri	p değeri	Önemlilik
Hasta kız (1)	1. ci	9.2	p<0.001	Önemli
Hasta kız (2)	2. ci	4.18	p<0.001	Önemli
Normal kız (3)	3. ci	0.67	p>0.05	Önemsiz
Hasta erkek (1)	1. ci	12.11	p<0.001	Önemli
Hasta erkek (2)	2. ci	5.17	p<0.001	Önemli
Normal erkek (3)	3. ci	2.8	p<0.001	Önemli
Hasta (Kız+Erkek)	1. ci	15.93	p<0.001	Önemli
(Kız+Erkek)	2. ci	6.71	p<0.001	Önemli
Normal (1)	3. ci	2.79	p>0.01	Önemli

TARTIŞMA

Menenjitlerde posodokolinesterazın durumunu araştırmak gayesi ile yapılan bir çalışmada 65 akut bakteriyal menenjitli çocuk tetkik edildi. 0.2 ml. seruma ihtiyaç hissedilen ve 30 dakika da netice alınan uygulaması çok kolay

Tablo 9- Kaynaklara Göre Serum Psodokolinesteraz Değerleri

Kaynaklar	Metod	Değer
Rappaport-Fischl-Pinto (4,5)	m-dimitrophenol	40—80 ünite
Malonder-Friedman (6)	phenol-Red	0,44—0,88 pH/saat
La Due (10)	phenol-Red	0,409—0,996 pH/saat
Michel (10)	Elektrometrik	0,38—1,54 Ü.
Michel Larson (10)	Elektrometrik	40—80 Ü.
Bray (7)	Caraway	130—300 ünite
Atasaungil (2)	Huerga Yesinck (popper metodu)	40—100 Ü.
Araz (1)	Caraway	
Eastham (8)	Aldridge ve Davies	

10. günü yapılan likör ve serum psodokolinesteraz tayinleri ise normal değerlere yakındır. Bu değerlerin normalde mukayesesi istatistikî olarak önemli değildir ($p > 0.05$).

Tablodaki değerler birbirinden farklı gibi görülmektedir. Bu tatlık edilen metod farkına bağlıdır. Bizim uyguladığımız Rappopart - Fischl Pinto metodunun neşredilen serum için normal değerleri 40-80 ünitedir (4,5,10). Kendi laboratuvarımızda bulduğumuz normal değerler 51.6 $\pm$ 11.4 ünite olup bu değere uymaktadır. Aynı metodla BOS psödokolinesteraz miktarını 13.42 $\pm$ 5.31 ünite olarak tesbit ettik. Bu veya başka bir metodla normal BOS'a ait tayin edilmiş kıymetler literatür kaynaklarında bulamadığımız için mülayse yapamamaktayız. Fakat aynı metodla aynı anda hem BOS hem serum çalışıldığından değerlerimizin doğruluğuna inanmaktayız.

Eğerlerde serum psödokolinesteraz miktarının daha fazla olduğu neşredilmiş (3) ise de biraz çocuk yaşlarında bu farkı tesbit edemedik. Normal kız ve erkek çocukların serum psödokolinesteraz ortalamaları farklarını tablo IV de görüleceği gibi istatistik olarak öneşiz bulduk ($t=0.98$ $p > 0.05$). Asetilkolin hidrolize eden bu enzim, karaciğerde sentez edilmektedir (2, 3, 10). Albumin ile paralellik gösterecek şekilde bu sentez olmaktadır. Enzim alfa bir globulin tabiatındadır. Plazmada BOS'den daha fazla bulunur. Tablo 3 de de görüleceği gibi normal kız ve erkek çocukların serumlarında likörlerinden 4 misli fazla kolinesteraz tesbit ettik. Bu bulgumuz literatüre uymaktadır (10). Organzmanın bütün dokularında asetilkolin tıhrip eden bir ferment vardırki kolinesteraz denir (9). Kolinesteraz hakiki ve psödo olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

Spesifik ve hakiki psödokolinesterazın ekserisini nöronlar ve eritro-

sitler içtiyor. Psödokolinesteraz ise glia hücrelerinde ve serumda hakim durumdadır (10). Eritrositlerdeki kolinesteraza hakiki veya spesifik, serumdakine nonspesifik veya psödokolinesteraz denir (8, 11). Her ikisi kord kanında normal erişkin seviyeden daha düşük olur. Organikfosfor insektisiteleri, DNOC, parathion ile irreversibl ve tam inhibe edilen hakiki kolinesterazdır. Zehirlenmeden üç ay sonraya kadar yeni eritrositler yenilenenede kadar hakiki psödokolinesteraz normale dönmez. Tedavi edilmemiş pernisios anemide de düşük bulunmuştur (8, 12). Psödokolinesteraz butiril kolini hidrolize eder. Hakiki psödokolinesteraz ise asetil B-metilkoline hidroliz eder. Tek ayırım budur (11).

Otonom sinir sistemi sempatik ve parasempatik diye ikiye ayrılır. Organlar birbirlerinin zıt etki gösteren bu iki sinirdende alırlar. İstirahat halindeki organda -asetikolin kompleks haleks halinde inaktiftir. Parasempatik etkisi ile kompleksten ayrırlar. Organın hücresinde aktif tesirini gösterir. Buna kolinergic etki denir (13).

Asetikolin sempatik parasempatik sinir sisteminde preganglionik ve postganglionik noronlarda, ter bezlerine giden sempatik postganglionik liflerde, organlara giden para sempatik postganglionik liflerde, iskelet adalelerine giden sinirler ile merkezi sinir sisteminde sonlanan bazı sinirlerde implusların geçişini sağlamaktadır (14). Parasempatik uyarım sinir uçlarından asetil kolin salınmasına sebep olur. Kalb atım sayısı, kontraksiyon kuvveti azalır. Sempatik tesiri ise tam tersidir (15).

Hormonların salınışını sağlayan asetilkolin medulla hücreleriyle yakın

temas halinde bulunan splanknik sinir uçlarından çıkar. Bu sinirler kesilir veya glanda nikotin tatbik edilirse hücrelerin salgısı durur (15).

Asetilkolin salgı hücrelerinin zarlarının permeabilitelerini artırır (15).

Asetilkolinin iskelet kasındaki etkisi aşağıdaki gibidir.

İskelet kası sinir tarafından uyarılır. Sinir kasa gelince dallanır. Terminal plakla sonlanır. Birleşme yerine noromusküler kavşak denir.

Asetilkolin noromusküler kavşakta, sinir lifinin terminal plağında, ayak tabanı tabir edilen kısmında veziküler içinde yer alır (19).

Sinir impulsu noromusküler kavşaga gelince ekstrasellüler sıvıdan Ca iyonlarının ayak zarından içeri girmesine sebep olurlar. Bu Ca, asetilkolin vezikülü zarının parçalanmasına ve asetilkolinin ayak zarından çukura boşalmasına sebep olur. Boşalan asetilkolin hücre zarı ile temas edince zar, Na iyonlarına geçirgen hale getirir. Bu işlem için 2 milisaniye temas kâfidir. Zaten asetilkolin birkaç mili saniyede kolinesteraz tarafından parçalanır. Na hücre içinde girer zor potansiyel birkaç milivoltluk artar. Buna terminal plak potansiyeli denir. Potansiyelin yarattığı elektirik gücü kas lifi zarının buraya bitişik kısımlarını uyarır. Aksıyan potansiyeli gelişir. Her iki yana zar boyu yayılır. Sarkoplazmik retikulumu bağlı Ca ayrılır ve sarkoplazmaya boşalır. Ca, Miyosin, aktin filamentleri arasında kimyasal reaksiyon başlar. Kontraksiyon vukuza gelir. Ca birkaç milisaniye serbest kalır sarkoplazmik retikulum tarafından alınır Ca bağlanmasıından sonra kas gevşer (14, 15).

Asetilkolini hidrolize eden enzim kolinesterazdır. Kolinesteraz hücrede şekil ikide görüldüğü gibi depolanmıştır (15).

Organizmada çeşitli fonksiyonları olan asetilkolin kolinesteraz tarafından salgılanışından kısa süre sonra parçalanır. Kolinesterazın inhibisyonu asetilkolinin sinapslarda birikmesine çizgili adelelerde önce stimulasyonlara sonradan fonksiyon kaybına yol açar (16).

Kolinesteraz enzimi K ve Mg iyonları tarafından aktive edilir (17).

Azaldığı haller

- 1- Karaciğer hastalıkları (Sentezi azalır. Bu sebeple bir indeks gibi kabul edilir. Diğer karaciğer fonksiyon testleri ile bir ilgisi yoktur).
  - a) Aktif siroz
  - b) Akut hepatitis
  - c) Karaciğere yayılmış karsinomatosis.
- 2- Kalb infarktüsü
- 3- Malnutrisyon
- 4- Ağır anemi (Demir eksikliği ve pernisioz anemi)
- 5- Dermatomiyositis
- 6- Familyal idiyopatik düşük plazma kolinesterazı (1958 de Lehman ve arkadaşları bu hastalığı tarif ettiler. Bu vakalar bilhassa homogizotturlar).
- 7- Organik fosfor bileşikleri ile zehirlenme de

Yükseldiği haller :

- 1- Hepatik sirozun nekahat devrine
- 2- Akut hepatitin mekahatinde
- 3- Bazı tirotoksikoz vakalarında (Tiroid aktivitesi için faydalı bir ölçü değildir).
- 4- Kurara hassas hastalar (anestezi esnasında).

5- Şişmanlık

6- Diabetes mellitus (şişman tip)

7- Nefrozis: (18) (Nefrozda albuminuri vardır. Kaybı telafi için protein sentezi artar, Buna perelel olarak psodokolinesteraz sentezide artar. Enzim böbrekle itrah edilmediği için serumda yüksek seviyede kalır (9, 19).

8- Alkolizm

9- Psoriasis.

Bu hastalıkları göz önüne alarak hastalarımızda tekikler yaptıktı. Karaciğer fonksiyonlarını araştırdık. Hastalarımızda SGOT en yüksek 60 Ü. en düşük 4 ünite olmak üzere ortalama 16.16 Ü. bulundu. SGPT ortalama 9.06 Ü en yüksek 23 en düşük 4 Ü olarak tespit edildi. Total kan proteinleri ortalama % 5,22 gr. bulundu. Bu sebeple hastalarımızın karaciğerde enzim sentezini etkileyebilecek hiçbir hastalıkları yoktu, diyebiliriz. Hastalarımızda ayrıca kan idrar tetkikleri yapılmış normal bulunmuştur. Kan şekeri, normaldir. İlaç toksikasyonu hikayesi verilmemişlerdir. Hastalarımızda boy, kilo, ortakol çevresinin baş çevresine oranı tespit edilerek malnutrisyonlu olup olmadıkları araştırılmıştır. Netice olarak hastalarımızda akut pürülən me-

ninjitten başka bir hastalık tebsit edemedik.

Asetil kolinin sinir impluslarının geçisi için lüzumlu oluşu, enzim tarafından hidrolize edilişinin bilinmesinden sonra BOS'da bu enzimin araştırılması deneyleri atmıştır.

Normal BOS'da spesifik ve nonspesifik psodokolinesteraz gösterilmişdir. Normal kan-BOS bariyeri sayesinde BOS enzim konsantrasyonu teşekkül eder. Miktarları onların serum seviyelerine bağlı değildir (6).

BOS'ta hücre artması, plazma proteinlerinde artma hallerinde kan BOS barajı geçirgenliği artmaktadır ve kan BOS psodokolinesteraz seviyeleri yükseldiği BOS'daki artmanın kanda yükselen psodokolinesterazın BOS'a aktığı meninjite hidrocefalide ve guillan barrede Collig ve Rasiter tarafından ispat edilmiştir (10).

Zansan ve Domino ise Nörolojik hastalıklarda BOS içine kolinesteraz gibi bazı enzimlerin sağlanması sonucu hastalıkların teşhisinde yol gösterici olabilir kanaatindedirler (18).

Diger taraftan bazı farklı görüşler mevcuttur.

Patolojik şartlarda Kan - BOS bariyerinde bir yıkım mesela permeabilite artması nonspesifik kolinesterazın ve diğer serum proteinlerinin BOS'da yükselmesine sebep olur (6). Fakat BOS enzimleri değişirse de miktarları serum konsantrasyonlarına bağlı değildir (6). Enzim seviyesinde artma hücre ve hücre zarı harabiyetine bağlıdır. Total protein seviyesine bağlı değildir (6).

Hastalarımızda grafik II de görüldüğü gibi BOS psodokolinesterazında

bir yükselme tesbit etti. Bu değerler tedaviyle azaldı ve hastalığın şifası ile normale döndü. Tetkiklerimizde BOS protidi önce çok yüksekti sonra normale döndü. Tabloda hastalarımızın 1 ci ve 3 ci kontrollerinde BOS psodokolinesteraz ve protid ortalamaları görülmektedir. Tedaviden önce akut devrede BOS'daki ünite psodokolinesteraza 5.9 mg. protid isabet etmektedir. Tedaviden sonra yani 3 ci kontrolümüzde ise 1 ünite kolinesteraza 6 mg. protid tekabül etmektedir. Buradan şu sonuca varabılırız. Akut bakteriyel menenjitte BOS'da psodokolinesteraz ve protid pa-

ralel olarak artmaktadır. Aralarındaki oran şifa vuku bulduğu zamanda aynen kalmaktadır. O halde kolinesterazın yükselişi özellikle hastalığa bağlı olmakta proteine bağlı olarak artmaktadır. Serumda da psodokolinesterazın artması şifa esnasında azalması BOS'ının ile parallel göstergesi, bizi akut bakteriyel menenjitte psodokolinesterazın arttığı, kan BOS bariyerinde permeabilite artmasına bağlı BOS'a salgılanlığı proteinle beraber yükseldiği sonucuna vardırmaktadır.

Bu durum psodokolinesterazın menenjitte klinik önemini sınırlar.

Tablo Hastaların BOS Protein Psodokolinesteraz Oranı

L.P.	BOS Psodokolinesteraz ort. Ünite	BOS Protidi ort. (% mg)	BOS Protid/Psodokolinesteraz
1 ci	42.32	251.21	5.9
3 ci	12.68	76.11	6

S U M M A R Y

The Blood and cerebrospinal Fluid Psodocholinesterase Activity in The Acute Bakterial Meningitis In this study, we have determined serum and cerebrospinal fluid psodocholinesterase activity, in the meningitis. We have found

und it is higher than normal values in acute illness. and this is due to the value protein. After treatment the psodocholinesterase activity and protein are normal.

KAYNAKLAR

1. Frankel, S., Reitman, J., Sonnen, Wirth, A. C.: Gradwohl's clinical laboratory methods and diagnosis, seventh ed. volume one, page 140, 1970.
  2. Atasagungil, M.: Klinik laboratuvar ve Araştırma Metodları, Güzel İstanbul Matbaası Ankara 1962 s 400.
  - 3- Aras, K., Erşen G.: Klinik Biyokimya Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyokimya Enstitüsü Özel Yayınlarından, Ank. Üni. Basımevi 1970, pp. 360-365, 472-473.
- Saint Louis, The C. V. Mosby Company.

4. Bauer, J., Ackermann, P. G., Toro G.: Bray's clinical laboratory methods. 7th ed. The C. V. Mosby Co., Saint Louis USA 1968, p. 390-1. Rappoport. Fickel metodu.
5. Rappaport, E., Fischl, J., and Pinto, N., Clin. Chim. Acta 4, 227, 1959.
6. Frankel, S., Reitman, S., Sonnenwirth, A. C.: Gradwohl's Clinical Laboratory Methods and Diagnoses, Vol: 1. C. V. Mosby Company London, 1970, p. 140, 1972.
5. Bauer, J. D., Ackerman, P. G., Toro, G.: Bay's Clinical Laboratory Methods. 7th end. The C. V. Mosby Co., Saint Louis, U.S.A. 1968, p. 390-1
8. Eastham, R. D.: Biochemical Values in Clinical Medicine, John Wright and sons Hd, Bristol 1971, p. 54.
9. Arthur, C., Guyton, M. D.: Textbook of Medical Physiology, W. B. Saunders Company Philadelphia and London 1966, p. 83.
10. Zefirov, Yu. N.: The Blood Serum Cholinesterase activity in healthy newborns of the first days of life Pediatria, 45: 11-13, sept. 1966
11. Albers, R. W., Siegel G. J., Katzman, R., Agranoff, B. W.: Basinc Neurochemistry Little, Brown and Company Boston, 1972 p. 112-142,
12. Buddecke, E.: Grundriss der Biologie, 4 neubearbeitete Auflage Berlin 1974, s. 460.
13. Garan, R.: Farmakoloji ve Tedavide Tatiki İstanbul Üniversitesi Yayınlarından, Milli Eğitim Basimevi İstanbul 1961, p. 147-151.
14. Joseph, R., Dipalma, M. D.: Drill's Pharmacology in Medicine, McGraw-Hill Book Company Newyork Toronto Sydney London 1958, p. 429.
15. Torunoğlu, M.: Integre Fizyoloji ve Fizyopatoloji Atatürk Üniversitesi Yayınlarından, Atatürk Univ. Basimevi 1972, p. 113-121.
16. Rymozonek, C.: Zachowanie się Esterazy Cholinowej w Płynie Mozgowo Rdzeniowym IKrwi Obwodowej w Niektrorycz Chorobach U-ladu Nerwowego, Neural Neurochir, Pol 5: 671-4, Sep. Oct 1971.
17. Harper, H. A.: Review of Physiological Chemistry 15 th ed. Los Altos, California 1975 p. 525-527.
18. Tietz, N. W.: Fundamentals of Clinical Chemistry, W. B. Saunders Company, London, 1970, p. 420.
19. Curtius, H. Ch., Ruth, M.: Clinical Biochemistry, Principle and Methods, V.: Walter de Gruyter, Berlin 1974, p. 1161-1164.